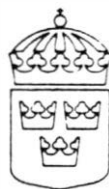

Motion till riksdagen

1989/90:Jo822

av Olof Johansson m.fl. (c)

Miljöfrågor

Mot.
1989/90
Jo822

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Centerns miljöpolitiska grundsyn	4
Ett naturligt kretslopp	5
Sambandet mellan ekonomi och miljö	6
Styrmedel för att nå en bättre miljö	7
Lagstiftning	7
Naturvårdsverket	9
Kemikalieinspektionen	9
Ekonomiska styrmedel	9
Statlig och kommunal upphandling	10
Obligatorisk ansvarsförsäkring	10
Miljörevision	11
Utbildning	11
Internationellt	12
Nordisk miljölagstiftning	12
Internationell luftvård	13
Övrigt	14
Räddningsplan för Östersjöområdet miljö	14
Internationell naturvård	15
Regnskogarna	15
Luftföroreningar	16
Åtgärder mot växthuseffekten	17
Havsmiljön	17
Miljöavgifter	18
Andra klorutsläpp	18
Klorutsläpp från kärnkraftverken	18
Kvävereduktion i reningsverken	18
Enskilda ämnen	19
Totalförbud mot PCB	19
Avvecklingsplan för klorerade lösningsmedel	19
CFC "Freoner"	19
Förbud mot radioaktiva utsläpp	20

Trafik	20	Mot. 1989/90
Transport av farligt gods	20	Jo822
Naturskydd	20	
Naturvård i skogsbruket	21	
Skydd av älvar	21	
Mark för naturvård	21	
Vård av naturvårdsobjekt	21	
Vård av hotade arter	22	
Jordbruk och miljö	22	
Bioteknik	23	
Stöd till miljöorganisationer	23	
Hemställan	23	

Sammanfattning

Centern presenterar i denna motion sin syn på miljöpolitiken. Under motionstiden väcker vi också en motion om trafik och miljö samt en om bioteknik. I en kommittémotion presenterar vi förslag till miljöåtgärder för Östersjöområdet.

Centern slår fast att samhället idag är beroende av förbrukning av ändliga resurser. Vi anser att samhället måste inriktas på ett naturligt flöde av resurser och råvaror – det naturliga kretsloppet. Detta innebär bl.a. att förpackningar antingen ska ingå i ett retursystem eller återvinnas. Alla andra förpackningar ska bort.

Vi har tidigare i en kommittémotion föreslagit ett system med s.k. gröna nationalräkenskaper. BNP-begreppet måste vidgas så att miljöförstöring och naturresursförbrukning inkluderas.

Vi redovisar hur lagstiftningen och tillämpningen på miljöområdet kan förbättras genom skärpta straffsatter, särskild statsåklagare för miljöbrott och rätt för miljöorganisationer att överklaga vissa beslut.

Statliga utredningar bör vara skyldiga att redovisa miljökonsekvenser av sina förslag. Idag är de tvungna att redovisa de ekonomiska konsekvenserna.

Vi föreslår att en miljöavgift på organiska klorföreningar införs. Det har miljöavgiftsutredningen också föreslagit och det är viktigt att den nu verkligen införs.

Den statliga och kommunala upphandlingen måste i större omfattning inrikta sig på miljövänliga produkter. Därför ska upphandlingsförordningen ändras.

Vi anser att samtliga företag ska införa miljörevision. Detta skulle underlätta arbetet med att minska råvaru- och energiåtgången. Dessutom har företagen stora ekonomiska vinster att hämta i miljövänlig teknologi.

Centern upprepar sitt förslag om en global miljöfond dit i-länder ska avsätta en andel av sin bruttonationalinkomst. Medel ur fonden kan användas till åtgärder mot ökenutbredning och skydd av regnskog.

Den nordiska miljölagstiftningen samordnas utifrån högsta ambitionsnivå.

Miljöproblemen i Östeuropa är stora. Med hjälp av den internationella luftvårdsfond centern föreslår kan flera länder gå samman och finansiera miljöprojekt i Östeuropa.

Vi föreslår, i vår motion om Östersjöområdet, att 100 milj. kr. satsas på förstärkning av Wisla-projektet i Polen och 100 milj. kr. satsas på pilotanläggningar för luft- och vattenrening i Baltikum.

Vi anser att Antarktis ska förklaras som internationell naturpark.

Centern satsar 159 milj. kr. på kalkningsinsatser, vilket är 50 milj. kr. mer än regeringen. Kalkning är uppehållande försvar. Sverige måste arbeta för att minska utsläppen såväl nationellt som internationellt. En kraftfull satsning på biobränslen är den enda möjliga vägen för att minska utsläppen av koldioxid.

Vi satsar 30 milj. kr. mer än regeringen på avloppsrening och kontroll av kemikalieanvändningen i industrin.

Naturvårdsverket måste få tillräckliga resurser för att köpa in mark för naturvård, bl. a. urskogar. Vi föreslår därför att 130 milj. kr. anslås till detta vilket är 30 milj. kr. mer än regeringen.

För att bevara den fjällnära skogen ska en naturvårdsgräns upprättas. Ovanför denna får endast lokalt anpassat skogsbruk bedrivas.

Vi anser att miljöorganisationerna ska stödjas ekonomiskt. Vi anslår därför 5 milj. kr. till bl. a. ett Östersjösekretariat som miljöorganisationerna planerat.

Centerns miljöpolitiska grundsyn

Människan är en del av miljön. Miljön utgör helheten i samhället. En god miljö är av avgörande betydelse för allt levande. En utveckling som skadar miljön undergräver också människans framtid.

En levande och oförstörd miljö är en förutsättning för mänsklig existens. Hushållning med miljön och med naturresurser, liksom en miljövänlig teknikutbildning, måste vara samhällets viktigaste utgångspunkter. Industri-samhällets framväxt gav oss på många sätt hög ekonomisk och materiell välfärd. Samtidigt har utvecklingen blivit förödande för miljön. Misshushållning med resurser och utsläpp i naturen har skapat miljöproblem som i vissa fall är omöjliga att reparera.

Det finns idag en insikt om att miljöproblemen måste åtgärdas. Tyvärr räcker inte olika reparationsåtgärder för att rädda miljön. Nu måste samhället byggas och förvaltas så att inga miljöproblem uppstår.

Miljöförstöringen känner inga gränser. Alla länder måste hjälpas åt för att avvärja de stora globala miljöhoten. Endast genom internationella överenskommelser och en gemensam strategi kan miljöförstöringen stoppas.

Centern arbetar för att skapa ett decentraliserat samhälle som ger överblick och hushållar med resurserna. I ett decentraliserat samhälle är kollektivtrafiken utbyggd, långväga godstransporter går på järnväg och bostäder och arbetsplatser byggs i närheten av varandra.

Centern går i spetsen för kraven på en ny livsstil som tar hänsyn till miljön. Genom ökad kunskap och personligt ansvar är det möjligt för människor att aktivt bidra till en bättre miljö.

Ekonomi handlar inte bara om pengar. Det är framförallt hushållning med naturresurser och fördelningen av naturens resurser som ska betonas i den ekonomiska debatten. Ekonomin måste baseras på att bruka bättre istället för mer. Ekonomisk tillväxt, mätt i BNP, är inget bra välfärdsbegrepp för ett lands välfärd. Andra mätmetoder som tar hänsyn till miljön och nyttjandet av naturresurser måste skapas. En god miljö måste vara ett centralt mål för den ekonomiska politiken.

Satsning på forskning och utbildning är central för att förbättra kunskaperna om sambanden i naturen och om vad de naturliga systemen tål. Samhället får därför inte snåla på miljöutbildning och forskning vare sig på grundskolenivå, gymnasium eller i universitetsvärlden.

Sedan centern på 1960-talet väckte miljöfrågorna i riksdagen har samhällets syn på miljön radikalt förändrats. Många av de problem som vi då tog upp har nu samhället reagerat på och ingripit mot. De miljöproblem som då

fanns i form av utsläpp och förgiftningar har dämpats eller stoppats. Vi tycker att miljöpolitiken nu måste få en ny inriktning. Det handlar idag inte endast om att begränsa utsläpp. Det är nu en fråga om att bygga samhället och utforma produktionen på ett sätt som inte skadar miljön. Det förutsätter miljövänlig teknik. Det är fråga om att ändra i samhällets struktur och myndigheters sätt att arbeta. Centern vill också gå i spetsen för en ny livsstil, där alla genom personligt ansvar bidrar till en bättre miljö.

För att kunna klara detta krävs en ny syn på ekonomin, en styrning av samhället till ett nytt kretslopp. Det krävs nya sätt att arbeta på av de statliga utredningarna, av myndigheterna och kommunerna. Dessutom behövs forskning och utbildning för att komma framåt i miljöarbetet.

Ett naturligt kretslopp

Samhället är idag helt beroende av en förbrukning av ändliga resurser. Fossila råvaror används för uppvärmning, till att driva bilar och till framställning av plastmaterial av olika slag. Uran används i kärnkraftverk. Exempelen kan göras många.

Förnyelsebara resurser förstörs dessutom t.ex. genom att skövla regnskogar. Jordbruksareal försvinner genom erosion orsakad av människans missbruk. Exempelen kan göras många även på detta område.

Framtidens samhälle måste istället bygga på ett naturligt kretslopp. Förnyelsebara resurser ska användas i stället för ändliga resurser. Resurserna ska användas i den takt som naturen förmår producera nya resurser. Det kommer att innebära att bilar drivs med motoralkoholer producerade av biobränslen, att energiproduktionen kommer från förnyelsebara energilag som sol, vind och biobränslen. Med hjälp av en reglerad användning av biokemi kan nya material tas fram från gamla växter och grödor. Det kommer att finnas ett brett spektrum av nya material att välja bland. Redan idag finns möjligheter att få fram plastliknande polymerer från potatis. Med dessa processer kan samhället bryta sig loss från fossilberoende som är miljöförstörande. Vi måste styra in samhället i ett nytt råvaruflöde.

Mänskligheten måste bruka resurser utan att förbruka. Samhället måste ha ett naturligt flöde av resurser och råvaror. Jorden, skogen och havet är resurser som kommer att spela en stor roll i den här omställningen. Genom dessa resurser och naturliga produktionsformer med solen som energikälla kan växter och mikroorganismer omvandla enkla näringsämnen till kemiskt komplicerade ämnen. Det naturliga kretsloppet kommer att ge biologisk produktion ny innebörd. Jordbruk kommer inte bara att producera livsmedel, skogsbruk inte bara virke och havet inte bara fisk. Jordbrukspolitiken måste inriktas på detta naturliga kretslopp.

I det naturliga kretsloppet kommer avfallsmängderna att minska. Avfall ska definieras som sådant som inte går att återanvända och som inte kan ingå i kretsloppet. Den största delen av det som idag klassas som avfall ska i framtiden återanvändas. Produkterna måste tillverkas på ett sätt så att de kan återanvändas.

Havet som resurs måste vårdas. Därför måste all dumpning av icke nedbrytbara miljöfarliga ämnen förbjudas.

Regeringen föreslår att retursystem ska främjas och engångsförpackningar missgynnas. Enligt vårt synsätt är detta inte tillräckligt. I det naturliga kretsloppet ska förpackningar endera ingå i ett retursystem eller återvinnas. Alla andra förpackningar ska bort.

I en särskild motion behandlar vi frågor kring avfallshanteringen i framtiden. I denna föreslår vi också en satsning på resurssnål teknik, utvecklande av nya miljövänliga förpackningar och nya system för källsortering. Vi anvisar 10 milj. kr. till verksamheten.

Sambandet mellan ekonomi och miljö

Nationalräkenskaperna utgör ett centralt begrepp inom ekonomin. Inom räknenskaperna har bruttonationalprodukten (BNP) en nyckelroll. BNP-utvecklingen speglar den ekonomiska tillväxten. I detta begrepp räknar man in allt från produktion av miljöförstörande fordon, miljövänliga cyklar till tjänster såsom jazzunderhållning och utbildning. I BNP ingår också olyckor och reparation av dess effekter. I Sverige är den största delen av BNP idag bestående av tjänster.

Bristerna med BNP har blivit alltmer uppenbara. Miljöförstöring och överutnyttjande av naturresurser har lett till ökad insikt om nödvändigheten av ett nytt synsätt på välfärden. Det ställer krav på nya vetenskapliga modeller.

Världskommissionen för miljö och utveckling (Brundtlandkommissionen) införde begreppet "en hållbar utveckling". Kommissionen har föreslagit ändringar i tillväxtbegreppet så att även kostnader för miljöförstöring och naturresursförbrukning inkluderas.

Kostnaden för miljöförstöringen i Sverige kan uppskattas till ca 70 miljarder kronor årligen. Denna summa syns aldrig i den redovisning som görs av den ekonomiska utvecklingen i landet.

I samband med kompletteringsmotionen våren 1989 föreslog centern dels att god miljö ska vara ett centralt mål för den ekonomiska politiken, dels att alternativa BNP-mått som tar hänsyn till miljön måste komplettera traditionella ekonomisk-politiska mått, samt att naturresursräkenskaper ska ingå i framtida statsbudgetar.

Riksdagen antog vårt förslag angående en god miljö som ett mål i den ekonomiska politiken. Enligt vår mening bör målet om en god miljö tolkas så att detta mål är grundläggande för de övriga ekonomisk-politiska målen och samtidigt överordnat dessa.

Vi har under ett flertal år föreslagit att den ekonomiska utvecklingen ska mätas med ett mått som inkluderar även uttag av naturresurser och miljöförstöring. Sådana s.k. gröna nationalräkenskaper kan bli ett viktigt verktyg för såväl politiker som vetenskapsmän. Arbetet med att ta fram ett grönt BNP-begrepp och naturresursräkenskaper bör utföras av Statistiska Centralbyrån. Liknande system finns redan i Norge, Västtyskland, Frankrike och Kanada.

Det räcker dock inte att ta fram gröna nationalräkenskaper. De måste

också sätta spår i de beslut som fattas så att miljö- och naturresursaspekter blir grundläggande i all samhällsplanering.

Mot. 1989/90
Jo822

I en särskild motion föreslår vi ett system med s.k. gröna nationalräkenskaper.

Styrmedel för att nå en bättre miljö

Lagstiftning

Centern har länge krävt omfattande förändringar av lagstiftningen på miljöområdet. Regeringen tillsatte i maj 1989 en utredning för översyn av miljöskyddslagstiftningen.

Vi anser att lagarna på miljöskyddsområdet måste inriktas på att den mänskliga påverkan på naturen inte ska vara större än vad naturen tål. Speciell hänsyn måste också tas till särskilt känsliga områden. Miljökvalitetsnormer ska utarbetas som anger gränsvärden för acceptabel påverkan av ekosystemen. Vi anser att gränsvärdena kan grundas på följande synsätt:

I. Naturfrämmande ämnen som är eller kan befaras vara långlivade, som t.ex. organiska klorföreningar, bör överhuvudtaget inte spridas i miljön. Det enda acceptabla gränsvärdet är alltså 0.

II. Tungmetaller och andra sällsynta grundämnen är inte naturfrämmande men kan i onaturliga koncentrationer orsaka bestående eller långvariga skador i miljön, koldioxid och naturliga gaser med växthuseffekt likaså. Halterna i miljön bör hållas inom de naturliga variationerna.

III. Alla övriga ämnen. Dessa får inte öka mer än vad naturen förmår bryta ned eller kan tolerera.

Dessa principer innebär att industrins avfall och avlopp, som innehåller naturfrämmande ämnen, måste skiljas från hushållens avfall och avlopp. Det innebär också att vissa produkter som innehåller naturfrämmande ämnen och som finns i hushållssortimentet måste tas bort.

Centern har tidigare ställt krav som bör tas upp i den översyn som nu sker i lagstiftningen. Vi har tidigare krävt:

- att påföljdssystemet vid miljöbrott bör ses över vid revideringen av lagstiftningen. Det ska vara kännbart för den skyldige att förstöra miljön. Sedan miljöskyddslagens tillkomst har få fällande domar avkunnats. Straffsatserna för miljöbrott är lägre än för andra brott. Det behövs en skärpt syn på miljöbrotten i påföljdshänseende.
- en särskild statsåklagare utses för miljöbrott, eftersom det ofta i bedömningen krävs komplicerade och tekniskt avancerade undersökningar. På andra särskilda områden har tillsatts en speciell åklagare för att leda förundersökningen och föra talan i domstol.
- en särskild miljöansvarig vid alla företag som arbetar efter beslut av koncessionsnämnden. Detta skulle stärka ansvarsförhållandena vid företagen. Det skulle dessutom underlätta arbetet med att utreda och beivra miljöbrott.
- att företagen bör redovisa miljökonsekvensutredningar för alternativa lösningar i samband med tillståndsprövning. De bör redovisa alternativa handlingsätt och miljöeffekter av sådana, samt alternativet om åtgärden

- inte vidtas (nollalternativ). Dessutom bör kraven på miljökonsekvensutredningars innehåll och utformning i allmänhet skärpas.
- att tillstånd för vägprojekt ska prövas enligt miljöskyddslagen, inte som idag enligt väglagen.
 - tillståndskraven måste skärpas så att fler ämnen görs tillståndspliktiga och hårdare krav sätts vad gäller utsläppsgränser. Då gamla tillstånd omprövas måste högre krav ställas även på dem, för att ta vara på den tekniska utvecklingen och den skärpta miljösynen och därmed tillgodose nya miljökrav.
 - att koncessionsnämndens sammansättning bör ses över. Mycket berättigad kritik har riktats mot att nämnden i många fall saknar bl. a. ekologisk kompetens. Detta gäller även vattendomstolen.
 - att vid prövning i koncessionsnämnden det ges möjlighet för sakägare och intresserade att föra fram sina synpunkter. Miljöskyddslagen ger möjligheter till förhandling. Det finns ingen formell skillnad mellan koncessionsnämndens möjligheter och länsstyrelsens, men det finns en reell. Länsstyrelsen tillämpar inte denna förhandlingsmöjlighet medan koncessionsnämnden gör det. Vi anser att öppenheten också ska omfatta länsstyrelsernas prövning, då det är av allmänt intresse.
 - att miljöskyddförordningens 7 § måste ändras så att möjlighet ges för myndigheterna att prioritera ärendena utifrån miljöeffekt. Kontrollerna av de allvarigaste föroreningarna måste prioriteras. Detta ger de största effekterna på miljön och gör myndighetens arbete mer effektivt.
 - att miljöbudget över hur ämnena hanteras i företagens egen verksamhet och var de slutligen hamnar ska införas. Det ger förbättrad kontroll över hanteringen av miljöfarliga ämnen. Budgeten ska vara till hjälp för såväl det egna företaget som berörd tillsynsmyndighet. Budgeten kan också ge besked om hur många farliga ämnen som sprids med produkterna.
 - att miljöorganisationer som uppfyller vissa kriterier ska ha rätt att överklaga beslut om tillstånd och sådana frågor som avses i 8a § andra och tredje stycket. Idag finns redan rätt till överklagande för kommuner och lokala arbetstagarorganisationer. Regeringen bör fastställa vilka organisationer som ska få talerätt.
 - att en miljöombudsman bör tillsättas. Miljöombudsmannen bör hjälpa allmänheten i miljömål. Miljöombudsmannen ska ges möjlighet att föra talan i domstolar och ge rekommendationer till myndigheter.

Alla medborgare ska garanteras likhet inför lagen. Rätten till juridiskt bistånd är således väsentlig för att uppfylla denna rättsprincip. När frågan om enskilt anspråk stödjer sig på miljöskyddslagen eller miljöskadelagen utgår för närvarande inte rättshjälp. Den förändring som 1989 företagits av rättshjälpslagen är inte tillräcklig och möjligheterna att få rättshjälp behöver därför vidgas. Kostnaderna för den enskilde kan bli omfattande. Vi anser därför att rättshjälp i miljömål bör återinföras enligt reglerna före 1983 års lagstiftning. Vidare bör reglerna för utredningar i miljömål bli generösare. En regel bör införas i 25 § rättshjälpslagen för att göra det lättare att få en sakkunnig utredning om tekniska och medicinska frågor i skadeståndstvister. Detta bör ges regeringen till känna.

Statliga utredningar bör vara skyldiga att redovisa miljökonsekvenser av

sina förslag. Idag är de tvungna att redovisa såväl samhällsekonomiska som företagsekonomiska effekter av förslagen. Men alla statliga utredningar bör dessutom redovisa ekologiska konsekvenser av sina utredningar. Konsekvenserna bör redovisas för såväl miljön i ett berört område som för hela landet. I de fall förslag berör andra länder bör konsekvenserna av verksamheten för dessa redovisas.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket inrättades 1967, då den svenska miljöadministrationen byggdes upp. Miljösituationen har förändrats och kraven på den centrala myndigheten skärpts. Det är viktigt att anpassa verket till de nya förutsättningarna. Det behövs en genomgripande utredning av Naturvårdsverket både vad gäller uppgifter och organisation.

Programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK) för land, luft och hav är viktigt i miljöarbetet. Programmets syfte är att övervaka långsiktiga och storskaliga miljöförändringar. För denna miljöövervakning av bl.a. utsläpp av kolväten och kväveföreningar föreslår vi ett ytterligare anslag om 5 milj. kr.

Länsstyrelsernas naturvårdsenheter och kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar behöver resursförstärkningar. De ansvarar för tillsynen enligt miljöskyddslagen. Vi föreslår en förstärkning av denna verksamhet med 5 milj. kr.

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen har en viktig uppgift i arbetet att undersöka kemikaliers hälso- och miljörisiker och ta bort de kemikalier som är farligast. De har nu att ompröva äldre bekämpningsmedel och gamla tillstånd. De behöver personalförstärkningar för att klara detta arbete. Fler tjänster behövs också för att stimulera alternativ produkt- och teknikutveckling hos företag och berörda statliga organ.

Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras med bekämpningsmedelsavgifter och kemikalieavgifter. Regeringen föreslår att verket får en förstärkning med 4 tjänster. Vi anser att verkets uppgifter är så viktiga, och att behoven är så stora, att 10 nya tjänster behövs. Detta bör riksdagen besluta.

Ekonomiska styrmedel

Centern har tidigare föreslagit att miljöavgifter på klor, svaveldioxider, koldioxid och kväveoxider införes. Miljöavgifterna ska stimulera företag att vidta åtgärder för att minska föroreningarna. Det är önskvärt att miljöavgifterna minskar sig själva genom att utsläppen minskar med tiden. Miljöavgifter på fler områden behandlas just nu av miljöavgiftsutredningen. Det är viktigt att de föreslagna avgifterna nu verkligen införes. Vi upprepar därför vårt krav om en miljöavgift på organiska klorföreningar om 50 kr./kg organiskt bundet klor. Detta innebär att de totala avgifter som ska betalas uppgår till

ca 400 milj. kr. Vi utgår då från att utsläppen i medeltal blir 1,5 kg TOCl per ton massa.

Mot. 1989/90

Jo822

Vi föreslår i en speciell motion om avfallsfrågor att miljöfarliga tungmetallhaltiga batterier och förpackningar beläggs med miljöavgifter.

Statlig och kommunal upphandling

Den statliga och kommunala upphandlingen är viktig i arbetet för en miljövämlig konsumtion. De statliga och kommunala förvaltningarna är stora konsumenter. Vi anser att den offentliga upphandlingen i större omfattning bör inrikta sig på miljövämliga produkter.

I Naturvårdsverkets rapport om avfallet och miljön (1988) föreslås att ett förtydligande görs i upphandlingsförordningen om att statliga myndigheter ska ta miljöhämsyn vid sin upphandling. Denna ändring bör ske i 3 § i upphandlingsförordningen (1986:366). En ändring av den statliga upphandlingsförordningen skulle också ge möjlighet att anta motsvarande upphandlingsreglementen i kommunerna.

Centern anser att det är självklart att de upphandlande myndigheterna medverkar till att de mål som statsmakterna ställt upp på bl.a. miljöområdet uppnås.

Det råder idag oklarhet om hur upphandlingsförordningen ska tolkas vad gäller miljöhämsyn. Denna oklarhet är också väl dokumenterad från såväl statliga myndigheter som kommunala instanser. Det gäller bl. a. vid kommuners inköp av alternativodlade livsmedel, där rättsläget är oklart. Inköp av alternativodlat kan i vissa fall uppfattas som en inskränkning av konkurrensen. En ändring av reglementet krävs.

Regeringen har gjort bedömningen att upphandlingsbestämmelserna inte behöver ändras. Denna inställning är häpnadsväckande, eftersom det råder en väl dokumenterad oklarhet på området. Ett förtydligande från riksdagen skulle råda bot på detta.

Centern föreslår att det i 3 § i upphandlingsförordningen tilläggs att myndigheten vid upphandling ska beakta den inverkan produkten kan ha på miljön.

Obligatorisk ansvarsförsäkring

Centern har under flera år föreslagit att tillverkare och importörer av kemikalier ska åläggas att ta en ansvarsförsäkring för sina produkter för att förstärka kontrollen av kemikalier. Försäkringsbolagen kan värdera risker som kan finnas med användningen av olika kemikalier.

En ovan nämnd försäkring skulle minska användningen av farliga kemikalier, ge en mer ansvarsfull hantering av kemikalier och tillföra ekonomiska resurser till olycksförebyggande åtgärder. Men framför allt skulle systemet ge skadelidande ordentlig ersättning vid skada.

Det skadestånds- och försäkringsrättsliga regelsystemet bör byggas ut för att förbättra de skadelidandes ersättningsmöjligheter. I detta utbyggda system kan en ansvarsförsäkring ha en stor betydelse. Den väntade produktansvarslagen som regeringen snart ska förelägga riksdagen öppnar nya möjlig-

heter för försäkringar. Vi anser att denna lag bör innehålla ett system med obligatoriska ansvarsförsäkringar för kemiska produkter och bioteknisk verksamhet. Detta bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
Jo822

Miljörevision

Det finns starka skäl för företagen att engagera sig i miljöarbetet. De har stora ekonomiska vinster att hämta i miljövänlig teknologi.

Genom att införa miljörevision i företag och även i offentlig verksamhet underlättas ett systematiskt arbete för att utveckla miljövänligare produktionsprocesser, minskning av råvaru- och energiåtgång, samt kartläggning av avfalls- och utsläppgränserna.

Miljörevisionen kan underlätta för företagen att finna dolda brister i produktionen. Bristerna kan ge företaget både miljöproblem och ekonomiska problem. En del företag har redan själva dragit igång arbete med miljörevision.

Den ökade uppmärksamheten på miljöbrister i företaget kommer att verka stimulerande på teknikutvecklingen. Miljörevision kan vara ett marknadsekonomiskt styrmedel av stor betydelse. Vi föreslår därför att miljörevision införs i samtliga företag.

Utbildning

Kunskap om naturen och hur miljön påverkas av människan är en grundförutsättning för att samhället ska få en hållbar utveckling. Skolan måste ge en god utbildning så att eleverna kan hantera framtidens miljöproblem. Utbildningen i miljö måste därför förbättras på alla nivåer.

Miljöfrågor måste på ett naturligt sätt genomsyra utbildningen på grundskolan. På gymnasienivå måste eleverna ges ökade möjligheter att läsa kurser som anknyter till miljöfrågor. Skolöverstyrelsens förslag att minska undervisningen i ekologi och miljövärd på gymnasiet är ett steg i helt fel riktning.

På högskoleområdet måste miljöfrågorna integreras i såväl tekniska, naturvetenskapliga som administrativa/ekonomiska utbildningslinjer. Även lärarutbildningen måste förstärkas med grundkurser i ekologi och möjligheten till fortbildning förbättras. Riksdagen måste uttala att miljöundervisningen spelar en central roll på alla utbildningsstadier.

Personal vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter och vid kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar är i behov av vidareutbildning. Det finns också en uttalad brist på personal. Många tjänster blir obesatta eftersom det saknas personer med lämplig utbildning och bakgrund. Såväl grund- som vidareutbildningen på området måste därför förstärkas. Dessutom bör Sveriges lantbruksuniversitet ges i uppdrag att inrikta agronomutbildningen mot miljöområdet. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är viktigt att personer i utredande och dömande funktion angående miljöbrott har en god kompetens på området. Det är nödvändigt för att nå resultat i miljöarbetet och för att lagstiftningen ska få genomslag. Dessutom är det viktigt för rättssäkerheten. Därför måste utbildningen för personal på detta område förstärkas.

Mänskligheten står inför en stor utmaning. Stora globala miljöhot måste avväjas för att mänskligheten ska överleva. För att klara detta krävs vilja, strategi och ekonomiska resurser.

De ur global synpunkt allvarligaste miljöhoten är t.ex. risken för klimatförändringar p.g.a. ökande koldioxidhalt, försurningen, havsföroreningarna, jordförstörelsen i bergstrakter, skövling av regnskog, ökenutbredningen. Dessa hot kan inte avväjas av enskilda länder, utan bara i samverkan mellan olika länder. I-länderna måste ta ett aktivt ansvar för att kunna avvärja hoten. Många av hoten riktas mot u-länderna och de kan omöjligt själva klara av att rädda miljön.

Centerpartiet föreslår därför att en omfattande global miljöfond inrättas. Den skall finansieras genom att industriländerna avsätter en andel av sin bruttonationalinkomst varje år. Detta bidrag bör inledningsvis sättas till 0,1 % för att successivt byggas upp till 0,5 % inom en femårsperiod. Det skulle innebära att fonden första året tillfördes ca 100 miljarder kronor och när den är fullt utbyggd erhåller 500 miljarder kronor per år. Fonden kan lämpligen administreras av FN:s miljöförhållningsprogram UNEP. Arbetet för att få till stånd denna globala miljöåtgärdsplan bör ha högsta prioritet i Sveriges utrikespolitik, såväl i internationella organ som vid bilaterala kontakter. Fondmedel ska kunna användas till skydd av t.ex. regnskogar och åtgärder mot ökenutbredning.

Nordisk miljölagstiftning

De nordiska länderna måste gå längre i sina miljöambitioner än vad man hittills lyckats med. Det gäller såväl i programarbetet som i lagstiftning och konkreta åtgärder. Den nordiska miljöplanen och havsmiljöplanen som antogs 1988 var helt otillräcklig.

Centerpartiet anser att de nordiska länderna ska harmonisera sina miljölagstiftningar utifrån högsta ambitionsnivå. I Helsingforsavtalet från 1974 anges att "de nordiska länderna ska eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön".

En samordning av de nordiska reglerna skulle kunna tjäna som förebild i strävandena att på internationellt plan få ett långtgående ansvarstagande för miljön. I direktiven till översynen av miljöskyddslagstiftningen sägs det att "kommittén bör beakta hur förslagen förhåller sig till miljölagstiftningen och gällande produktkrav i andra nordiska länder och inom EG". Enligt centerpartiets uppfattning är inte det tillräckligt. Vi anser att Sverige hos Nordiska Ministerrådet ska kräva att de nordiska länderna går längre i sina miljöambitioner och samordnar sin lagstiftning på området. Detta bör ges regeringen till känna.

Internationell luftvård

De östeuropeiska svavelutsläppen drabbar bl.a. Sverige hårt. Ökningar snarare än minskningar av dessa utsläpp är troliga i framtiden och flera av dessa

länder bedömer sig inte ha råd att investera i reningsanläggningar. Det räcker inte att sprida kunskap om ny teknik. Sverige måste därför aktivt medverka till att andra stater investerar i reningsteknik, övergår till miljövänligare energislag och gör energieffektiviseringar.

Centern har tidigare fått riksdagens stöd för sitt krav på en internationell luftvårdsfond. Luftvårdsfonden ska till skillnad från den internationella miljöfonden främst riktas mot insatser i Europa. Regeringen har fortfarande inte vidtagit några åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Regeringen föreslår nu inrättandet av ett samnordiskt riskkapitalbolag. Det ska delta i finansieringen av s.k. joint ventures och andra samarbetsbolag som tillverkar miljöutrustning i Östeuropa. Vi tillstyrker förslaget, men poängterar att det inte får ses som en ersättning för den internationella luftvårdsfond som riksdagen beslutat om. Även Nordiska investeringsbanken bör ges möjlighet att delta i finansieringen av miljöinvesteringar utanför Nordens gränser. Oåterkalleliga och irreversibla miljöskador kan inte accepteras. För skador som kan repareras gäller att förorenaren ska betala.

PPP – Polluter Pays Principle – ska vara vägledande för miljöarbetet. Det innebär att kostnaderna för att minska miljöskadorna och åtgärda uppkomna skador ska bäras av den som orsakar skadorna. PPP accepterades av OECD 1975 och har nått internationellt erkännande.

I Östeuropa finns dock ibland en diskussion om en slags "nyttoprincip". Den går ut på att den som har störst nytta av rening ska vara med och betala för reningen. Denna princip liknar VPP – Victim Pays Principle. Enligt ekonomisk teori anses båda principerna vara likvärdiga ur effektivitetssynpunkt. Det finns dock avgörande skillnader när det gäller rättsuppfattning och moraliska aspekter. Moraliskt sett är PPP den rätta principen eftersom "man ska göra rätt för sig".

För att kunna lösa problemen i Östeuropa krävs stora ekonomiska insatser. Detta är inte något som de östeuropeiska staterna klarar själva. Rening i dessa länder leder också till att miljön förbättras i bl.a. Sverige. De stora ekonomiska insatser som krävs i Östeuropa löses bäst genom att flera länder går samman och finansierar projekt via exempelvis luftvårdsfonder. Detta leder då till att man gör avsteg från PPP. Detta får dock inte enligt vår mening vara ett hinder, eftersom miljöproblem i Östeuropa annars aldrig kan lösas. Men det ska heller inte tolkas som att PPP inte längre gäller. Vi anser att fonder kan byggas upp, även om PPP fortfarande är den grundläggande principen.

Det finns ett stort intresse från andra västeuropeiska stater att delta i stora miljöprojekt i Östeuropa. bl.a. har västtyska miljövärdverket gett klara signaler om att man är intresserad av en satsning tillsammans med andra länder. Sverige bör snarast ta initiativ till ett stort europeiskt samarbete, som inte bara gäller lagstiftning och konventioner, utan som även tar sikte på ekonomiska lösningar med hjälp av bl.a. en luftvårdsfond.

De nu existerande internationella protokollen för reducering av utsläpp av svavel och kväve – inom ramen för ECEs konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar – måste revideras och skärpas. Nya överläggningar om internationella överenskommelser om svavel- och kväveoxidbegränsningar måste därför initieras. Nya överenskommelser bör utgå ifrån

den vetenskapliga kunskap som idag finns om kritiska belastningsvärden och naturens egna gränser.

Sverige måste ta initiativ till överläggningar med den danska regeringen om begränsningar av luftföroreningarna från Danmark och särskilt Köpenhamnsområdet, som har stor påverkan på det hårt försurningsdrabbade sydvästra Skåne.

Miljöfrågorna är viktiga också i kontakterna med Finland. Den finsk-svenska gränsälvscommissionen reglerar vattenrättsliga frågor i Torneälven och gränsområdet mellan Sverige och Finland i Bottenviken. Sverige bör ta initiativ till att utvidga gränsälvscommissionens uppgifter till att också omfatta luftföroreningar.

Övrigt

Vi har sedan länge föreslagit att Sverige ska kunna lämna exportkreditgarantier för miljöteknikexport. De svenska exportkreditreglerna bör förändras så att de bidrar till att sprida miljöteknik till länder som inte annars skulle satsa på det. Svenska staten måste vara beredd att ta ett högre risktagande vid export av reningsteknik och miljöteknik än vid annan export. Investeringar i andra länder kommer även Sverige till del i form av minskat nedfall av föroreningar.

Svensk industri har stort kunnande vad gäller miljöteknik och skulle gynnas om den gavs möjlighet att utnyttja exportkreditgarantier vid export av sådan teknik.

Införande av exportkreditgarantier för miljöteknik skulle vara till fördel för såväl Sverige och svenska företag som länder i vår närhet med stora miljöproblem.

Miljöattachéer bör utses vid strategiskt viktiga ambassader. Dessa kan dels sprida svenskt miljökunskande i andra länder och dels förmedla kunnande från andra länder som Sverige kan ha stor nytta av. Ambassaderna måste avdela särskild personal med miljökompetens för miljöbevakning. Utrikesdepartementet måste prioritera detta och göra nödvändiga resursförstärkningar.

Internationella miljöteknikmässor är ett verksamt instrument för att sprida kunskap om den effektivaste miljötekniken. Sverige har en industri som ligger långt framme på detta område. Den svenska industrin har alltså ett stort intresse av att visa de lösningar som man har tagit fram.

Sverige har också god kompetens inom forskning och utbildning på miljöområdet. Den svenska staten bör aktivt medverka till att sprida denna kunskap till andra länder. Sverige måste vara berett att exportera miljökunskap och undervisning på området.

Räddningsplan för Östersjöområdets miljö

Det internationella miljöarbetet måste bli en viktig del av samarbetet mellan länder. Sverige bör ta initiativ till en räddningsplan för Östersjön och Östersjöstaternas miljö. I en särskild kommittémotion för centern fram flera krav för att förbättra miljön i Östersjöområdet. I motionen föreslår vi att Sverige satsar 100 milj. kr. på förstärkning av Wislaprojektet i Polen och 100 milj.

kr. på pilotanläggningar för luft- och vattenrening i Baltikum. Vi föreslår dessutom att ett Östersjölaboratorium byggs (2 milj. kr.) och att Fiskeristyrelsen projekterar ett nytt övervakningsfartyg och utökar driften av Argus (5 milj. kr.).

Mot. 1989/90
Jo822

Internationell naturvård

Sverige måste aktivt delta i det internationella naturvårdsarbetet genom bl.a. Världsnaturunionen. Centern har i biståndsmotionen understrukt betydelsen av samarbete med Världsnaturunionen i biståndsprjekt. Vi föreslår bl.a. också att ett särskilt anslag införs för miljövårdsinsatser i biståndet.

Antarktis är det enda större område som ännu inte utsatts för mänskliga ingrepp i någon större omfattning. I Brundtlandkommissionens rapport uppmanas länderna till internationellt samarbete för att skydda Antarktis. Sverige har deltagit med en expedition i forskningsarbetet på Antarktis. Vi anser det viktigt att Sverige klargör att vi inte kommer att medverka till en exploatering genom mineralutvinning. Mineralkonventionen kan leda till exploatering av området snarare än skydd. Vi anser därför att Sverige ska ta initiativ, genom FNs miljöorgan UNEP, för att få Antarktis förklarad som internationell naturpark.

Regnskogarna

Skövlingen av regnskogarna är en pågående miljökatastrof som förutom enorma skador på djur och natur kan leda till att klimatet ändras. Det är förmodligen den värsta miljökatastrof som människan i sitt vinstbegär ställer till med. I vissa länder kan skogen ta slut om 20 år. Ofta sker skövlingen för att fattiga människor ska kunna odla jorden och då tas inte skogen tillvara. Här måste sociala satsningar och miljöskydd gå hand i hand. På andra ställen tjänar de stora bolagen mycket pengar på att avverka och sälja ädla träslag eller avverka skog som säljs som massa.

Den tropiska regnskogen förstörs fortare än någon annan naturtyp på jorden. Närmare hälften av alla nu kända växt- och djurarter finns i dessa skogar. Forskare tror att det finns betydligt fler arter av växter och djur som ännu inte blivit vetenskapligt noterade. Med skogen försvinner ett väldigt genmaterial som skulle kunna ge människor nya läkemedel, livsmedel m.m.

Regnskogarna måste bevaras. För det första måste Sverige agera så att det tillkommer en internationell konvention om skydd av regnskog. Det internationella avtalet om tropiskt timmer (ITTA) ger inte tillräckligt skydd åt regnskogen. Avtalet har funnits sedan 1983 och har inte kunnat stoppa avverkingen. Det beror bl.a. på att den inte berör handeln med massa producerad av träd från regnskog.

För det andra måste svensk import av tropiskt timmer och produkter därav från avverkingar som inte sker på uthållig basis stoppas. Det skulle ge en tydlig signal till omvärlden att vi menar allvar och ge eftertryck åt kraven på ansvarsfulla virkesuttag. De träslag det handlar om är jakaranda och mahogny.

För det tredje kan centerns förslag om resurser till en global miljöfond bli ett viktigt instrument i arbetet med att rädda de tropiska regnskogarna. Regeringen måste snarast ta initiativ till att bilda en sådan fond.

Sverige kan dessutom ge svenska biståndsinsatser ökad miljöinriktning och genom ökade internationella kontakter bidra till en positiv attityd till en biologisk mångfald. Sverige kan också i Världsbanken driva en politik som inte gynnar skövlingen av regnskogen. Sverige bör medverka i och stödja forskningsprojekt och kunskapsöverföring. Svenska företag måste förmås att inte medverka i skövlingen.

Vad som anförts om regnskogarna bör ges regeringen till känna.

Luftföroreningar

Luftföroreningar leder till stora skador i vårt land. Mycket av föroreningarna kommer från andra länder. Vi föreslår under kapitlet internationell luftvård kraftfulla insatser för att minska utsläppen även i andra länder.

I Sverige kan luftföroreningarna beräknas förstöra skog för hundratals milj. kr. varje år. Arealen skogsmark med pH lägre än 4,4 – dvs. gränsen för allvarigare och mer långsiktiga skadeeffekter, uppskattas till 650 000 ha. Luftföroreningarna och försurningen är ett akut och omfattande miljöproblem. Utöver skogen drabbas även vatten, mark, djur, växter och människor. Den är dessutom ett hot mot mänsklighetens kulturarv. Arbetet att hejda försurningen kan inte avstanna förrän luftföroreningarna begränsats till den nivå naturen tål.

Kalkning av skadade områden är en nödvändig åtgärd, men det är bara ett uppehållande försvar. Sverige måste aktivt arbeta för att skärpa de internationella målsättningarna. De målsättningar som man hittills kommit överens om räcker inte. Centern anser att målet för det svenska arbetet måste vara att begränsa svaveldioxidutsläppen med 90 % och kväveoxidutsläppen och kolväten med 75 % fram till år 1995, jämfört med 1980 års utsläpp.

Ekonomiska styrmedel har nu, på centerinitiativ, införts på bl.a. svavelutsläpp. Det är en väg att minska utsläppen som måste vidareutvecklas. Vi föreslår att man också sänker den högsta tillåtna halten svavel i tung eldningsolja till 0,2 viktprocent och i lätt eldningsolja till 0,15 viktprocent.

Vi anser vidare att utnyttjande av effektiv reningsteknik bör stimuleras. Exempel på sådan teknik är låg- NO_x -brännare, katalytisk rening, absorberter vid förbränning av sten- och brunkol, fluidiserad bädd- och rökgasnitrikation.

De allra största minskningarna av luftföroreningarna kan dock göras i trafiksektorn. Vi föreslår åtgärder för denna sektor i en annan motion.

Kalkning är, som vi tidigare framhållit, ett uppehållande försvar. Kalkningsbehovet är i dag stort. Kalkningen sker i dag huvudsakligen direkt i sjöar och vattendrag. Det finns dock risk att denna teknik ger en plötslig chockhöjning av pH som kan slå ut vissa delar av vattnets flora och fauna. Därför bör mer av kalkningen ske i vattendragens tillrinningsområden. En del av kalkningen bör styras över till skogsmark och åkermark. Kalkning bör dessutom ske av försurade brunnar. Vi föreslår att 159 milj. kr. anslås till kalkningsinsatser. Av dessa bör 15 milj. kr. användas till kalkning av skogsmark samt försurade brunnar.

Växthuseffekten beror på att de s.k. växthusgaserna släpper in solstrålning men stoppar utstrålning av värme. Detta leder på sikt till höjd medeltemperatur och klimatförändringar. Klimatförändringar kan få förödande konsekvenser för livet på jorden.

Förutom koldioxid bidrar metan, dikväveoxid, ozon och freoner till växthuseffekten. Koldioxidhalten i atmosfären har stigit i takt med industrialiseringen. Även utsläppen av de andra ämnena har ökat kraftigt under 1900-talet.

Det är framförallt förbränningen av de fossila bränslena som leder till den kraftiga koldioxidökningen. De fossila bränslen som bildats under hundratal miljoner år förbrukas nu i snabb takt. Det krävs snabba åtgärder för att bryta oss loss från ett energisystem som binder fast oss vid fossila bränslen.

Problemen kan bara lösas internationellt. Det är ett globalt problem. Centern har tidigare föreslagit en global miljöfond som kan skapa resurser för att på det internationella planet arbeta för en ny energistrategi.

Det är hög tid att den svenska energipolitiken förändras. En kraftigt förbättrad energihushållning och en ökad användning av förnyelsebara energislag är de viktigaste vägarna för att minska koldioxidutsläppen. Vi tar i en annan motion upp krav på omfattande satsning på biobränslen. Det är det enda sättet att komma ifrån koldioxidutsläppen. Regeringen fick 1987 riksdagens uppdrag att klarlägga energianvändningens effekter på koldioxidhalten och utarbeta ett program för att minska utsläppen av koldioxid. Riksdagen bör nu begära en redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av riksdagens beslut.

Sverige måste dessutom verka för att skogsförstörelsen i regnskogsområdena stoppas.

En avveckling av freonanvändningen är mycket angelägen inte bara med hänsyn till ozonskiktet utan också för att minska freonets bidrag till växthuseffekten.

Havsmiljön

Föroreningsituationen i haven är allvarlig. Utsläppen av klorföreningar och tungmetaller måste upphöra och kväveutsläppen kraftigt begränsas. Kraven på transporter av farligt gods på haven måste skärpas. Havet är en resurs och dess många möjligheter ska tas tillvara – inte förödas, som idag. Det är angeläget att ordentliga resurser avsätts till arbetet med att förbättra havsmiljön. Vi utgår från att regeringen gör den satsningen i vår då aktionsplanen mot havsföroreningar presenteras av Naturvårdsverket.

Sverige måste omedelbart ratificera FN:s havsrättskonvention av år 1982. Den reglerar dumping av fartygsavfall, förorening från land samt olje- och kemikalieolyckor. Hittills har bara Island av de nordiska länderna ratificerat konventionen.

Vi lägger i en särskild motion fram förslag för att lösa miljöproblemen i Östersjöområdet.

Så länge stabila organiska miljögifter släpps ut direkt eller indirekt kommer ett långsiktigt miljöhot att kvarstå för våra hav. En åtgärdsstrategi måste därför utgå från att eliminera tillförseln av sådana naturfrämmande ämnen. Det är angeläget att dessa miljögifter prioriteras i såväl det nationella som det internationella miljöarbetet.

Varje år släpper den svenska skogsindustrin ut stora mängder klorerade föreningar, i vattendrag och utmed kusten. Utsläppen av klorföreningar ger skador på sjöarnas och havens ekosystem. Dioxiner bildas i och med blekningsprocessen. Spridningen sker i samband med utsläpp till luft och vatten, men också via den färdiga produkten vid användning och förbränning. Riksdagen begärde 1988 att regeringen skulle vidta åtgärder som gjorde att dioxinutsläppen upphörde.

Regeringen har föreslagit att utsläppen av organiskt bundet klor bör minskas till 1,5 per ton klorblekt massa. Vi anser att utsläppen av klorerade föreningar i stort sett bör kunna vara avvecklade till 1995. Gällande tillstånd för massaindustrin måste omprövas och starkare krav ställas så att en övergång till miljövänlig teknik forceras.

Miljöavgiftsutredningen har, på centerinitiativ, föreslagit en miljöavgift på klor. Vi har tidigare i motionen anfört att den nu måste införas.

Andra klorutsläpp

Alla utsläpp av klor måste minska. Vid tillverkningen av PVC-plast sker fortfarande stora utsläpp. För PVC-produkter finns i de flesta fall miljövänligare alternativ. Vi föreslår i en särskild motion om avfallshanteringen en avveckling av dessa.

Klorutsläpp från kärnkraftverken

En annan mycket stor utsläppskälla är kärnkraftverken. Enbart vid Ringhals kärnkraftverk släpps 20 000 ton natriumhypoklorit ut varje år. Vi anser att regeringen snarast bör vidta åtgärder för att klorutsläppen från kärnkraftverken ska upphöra.

Kvävereduktion i reningsverken

Det är mycket viktigt att riksdagens beslut om en halvering av kväveutsläppen från reningsverken fullföljs. Problemen med närsalterna blir större efter kusterna. Många kommuner avvaktar och har ännu inte fattat beslut om ombyggnad av reningsverken som kan behövas för att nå målen. Vi föreslår därför att Naturvårdsverket får i uppdrag att lägga fram en plan för reduktion av kvävetillförseln från avloppsreningsverk.

I detta sammanhang anslår vi ytterligare 30 milj. kr. för förstärkning av arbetet med avloppsrening och kontroll av kemikalieanvändningen i industrin inom ramen för aktionsplanen för havsföroreningar. Medlen bör fördelas till såväl forskning som övervakning.

Totalförbud mot PCB

PCB finns fortfarande i äldre utrustning. Risken för olyckor och felaktigt omhändertagande av utsliten utrustning är stor. Jordbruksutskottet anförde i JoU 89/90:3 att det inom några få år skulle införas ett totalförbud mot PCB/PCT. Vi anser nu, liksom då, att vi bör fatta beslut om ett totalförbud mot PCB/PCT senast 1992. Det innebär att gammal utrustning snarast måste saneras.

Avvecklingsplan för klorerade lösningsmedel

Klorerade lösningsmedel finns i ett flertal konsument- och industriprodukter. Trikloretan är ett exempel på klorerat lösningsmedel. Flera av dessa ämnen är cancerframkallande. Mycket tyder på att användningen av trikloretan kommer att öka i framtiden.

Trikloretan förstör både miljön vid markytan och uppe i luften. På marken reagerar trikloretan med andra ämnen och bildar nya giftiga föreningar. I luften förstör ämnet ozonlagret.

Klorerade lösningsmedel innebär inte bara problem med utsläpp till mark, vatten och luft. Det innebär också att avfall från industrier m m är starkt förorenat, vilket försvårar hanteringen av avfallet.

Det finns alternativ till klorerade lösningsmedel. I många fall kan vatten användas istället. Detta har framgångsrikt prövats av bl. a. SKF som tvättar kullager med vatten istället för klorerade lösningsmedel.

Användningen av klorerade lösningsmedel måste bättre kontrolleras och reduceras. Regeringen måste ta initiativ till en avvecklingsplan för klorerade lösningsmedel och ställa krav på en övergång till miljövänliga alternativ.

CFC "Freoner"

Uttunnningen av ozonskiktet i atmosfären beror till stor del på användningen av freoner. Ozonproblemet är ett reellt problem, inte en teoretisk framtida risk. Därför måste freonanvändningen minska.

Riksdagen har på centerinitiativ beslutat att freonanvändningen i Sverige ska avvecklas. Det har visat sig att det finns alternativ till freoner och avvecklingen kommer att fungera.

Importen av produkter tillverkade av freoner fortsätter dock. Samtidigt som svenska företag satsar helhjärtat på nya material och ämnen, fortsätter freoner att komma in i landet. Freonutsläpp är inte ett problem bara för Sverige, utan för alla länder. Sverige bör ta till vara den tekniska utveckling som sker i landet och påverka internationella fora för att nå en global minskning av freonanvändningen. Riksdagen bör besluta om importstopp för freoner och produkter som tillverkats med hjälp av freon.

Regeringen har visat en anmärkningsvärd flathet gentemot EG vid förhandlingarna om importstopp av freoner. Den svenska regeringen ska inte behöva få råd från EGs egna jurister om vilka krav Sverige har rätt att ställa. Det svenska miljöengagemanget i internationella fora måste drivas på ett mer offensivt sätt.

Förbud mot radioaktiva utsläpp

Mot. 1989/90

Jo822

I Duonreay i Skottland planeras en ny anläggning för upparbetning av radioaktivt avfall. Vid Nordsjökonferensen rekommenderades länderna att tillämpa bästa tillgängliga teknik för att minimera all förgiftning från radioaktiva utsläpp från alla typer av kärnkraftsindustrier, inkl upparbetning. De nordiska miljöministrarna uttalade 1987 oro för planerna i Skottland. Det räcker inte med sådana uttalanden. Den svenska regeringen måste slå vakt om den svenska miljön och därmed verka för att den planerade anläggningen i Dounreay aldrig kommer till stånd.

Trafik

Vägtrafiken står för en betydande del av dagens miljöförstöring. Vägtrafiken står för 40 % av koldioxidutsläppen och 60 % av kväveoxidutsläppen. I storstädernas gatumiljö står bilarna för 90 % av luftföroreningarna. Miljöskadliga transporter måste därför ersättas med ekologiskt riktiga transportsystem.

I en särskild partimotion presenterar centern förslag till åtgärder på trafikområdet. Vi föreslår bl.a.:

- skärpta utsläppskrav på bilar, lastbilar och bussar
- skattebefrielse på etanol, metanol, biogas och andra biobränslen
- förändrade hastighetsgränser
- nya motorer och drivmedel för att minska utsläppen
- tidsgränser för genomförande av ny teknik på trafikområdet
- kraftfull satsning på kollektivtrafiken, bl.a. investeringar i SJ.

Dessa förslag leder till att trafiksektorns negativa miljöpåverkan avsevärt reduceras.

Vi lägger dessa förslag i annat sammanhang.

Transport av farligt gods

Miljöfarliga transporter utgör ständigt en fara för miljön. Det är viktigt att leda dessa transporter genom områden som är mindre miljö känsliga. För att förebygga olyckor är förarnas utbildning och kompetens en av de allra viktigaste faktorerna. Regeringen bör undersöka om det är nödvändigt att införa särskild auktorisation av transportföretag som utför miljöfarliga transporter.

Naturskydd

Centern anser att landskapsvård och naturskydd är mycket angelägna delar av miljöpolitiken. Artrikedomen av blommor, träd, fåglar, däggdjur och andra djur och växter är omistliga delar i vår natur och det ekologiska systemet. Ängar, hagmarker, urskogar, fjällskogar och andra känsliga biotoper måste värnas. Vi måste slå vakt om den genetiska variationen. Alla människor måste bidra till skyddet och vården av naturen genom att visa hänsyn och varsamhet samt genom att undvika åtgärder som kan vara skadliga för naturen.

Den svenska fjällnära skogen utgör en speciell naturtyp som måste värnas. Den rymmer stora urskogsområden. I dessa områden har det traditionella, småskaliga bondeskogsbruket kunnat bedrivas utan konflikt med naturvårdsintressena. Däremot har de stora markägarna bl.a. Domänverket bedrivit ett storskaligt skogsbruk i dessa känsliga områden.

Regeringen gav våren 1989 Skogsstyrelsen i uppdrag att utreda skogsbruket i de fjällnära skogarna. Utredningen, som gjordes mycket snabbt, är främst en faktasammanställning, inte en handlingsplan. Förslagen från utredningen kommer inte att lösa problemen. Skydd av höjdzonen och konkreta regler för skogsbruk i fjällnära skog saknas.

Centern anser att den fjällnära skogen ska skyddas. Vi anser att det ska upprättas en naturvårdsgräns på biologiska grunder. Ovanför denna gräns ska inget storskaligt skogsbruk få bedrivas. Vissa områden bör dessutom avsettas som naturreservat. Detta bör ges regeringen till känna.

Miljökonsekvensutredningar för olika skogsbruksmetoder som hyggesplöjning, stubbrytning, inplantering av främmande trädslag och skogsplantering på jordbruksmark bör införas.

Skydd av älvar

Vi föreslår att de fyra outbyggda norrlandsälvarna förklaras som nationalälvar. Detta ska ge ett skydd som motsvarar nationalparkernas. Ammerån, Emån, Härkan, Härjeåsjön, Smedjemorasjön och Voxnan uppströms Edsbyn bör dessutom anges som undantagna från fortsatt vattenkraftsutbyggnad i förteckningen i naturresurslagen.

Mark för naturvård

Det är angeläget att Naturvårdsverket får tillräckliga resurser för att köpa in mark för naturvård. Det gäller bl.a. urskogsområden. Vi föreslår att 130 milj. kr. anvisas för denna verksamhet, vilket är 30 milj. kr. mer än regeringens förslag.

Statlig mark som är av värde för naturvården ska kunna tas i anspråk genom överföring från t.ex. Domänverket till naturvårdsfonden. Det rör t.ex. stora delar av den svenska urskogen, som ägs av Domänverket. På detta sätt skulle en stor del av den fjällnära skogen kunna skyddas. Denna mark ska kunna överföras till naturvårdsfonden utan att staten ska betala ersättning.

Vård av naturvårdsobjekt

Regeringen konstaterar, något sent, att resurserna för vård av naturvårdsprojekt under de senaste åren inte motsvarat de faktiska behoven. Man ökar dock anslaget med bara 7 milj. kr. Arealen för naturvård har mer än fördubblats på ett decennium. För att kunna genomföra den skötsel som planerats i skötselplanerna föreslår vi en utökning med 20 milj. kr. jämfört med regeringen.

En fond bör skapas som komplement till de statliga medlen. Till fonden ska människor kunna ge och testamentera pengar. Fonden bör kunna admi-

nistreras likt allmänna arvsfonden. Fondens medel ska gå till att köpa och vårda naturvårdsprojekt. Denna fond får dock inte legitimera minskade anslag från staten till vård av naturvårdsprojekt.

Mot. 1989/90
Jo822

Centern har tidigare föreslagit att ideella organisationer och markägare ska anlitas i vården av naturvårdsprojekt. Även kommuner och landsting bör få ett ökat ansvar. På detta sätt kan de statliga insatserna koncentreras till att bevara omistliga naturvärden.

Regeringens förslag om medel till återskapande av våtmarksbiotoper är positivt. Det skulle ge möjlighet att ordna naturliga "kvävefällor".

Naturvårdsåtgärderna i odlingslandskapet (NOLA) är angelägna insatser för att bevara olika naturtyper. Utöver ett ekonomiskt stöd krävs en aktiv skötsel av områdena. En förutsättning för detta är att människor kan leva och verka på landsbygden. Regeringen föreslår i avvaktan på en ny jordbrukspolitik, att NOLA-stödet förblir oförändrat. Vi anser att det är en defensiv hållning och föreslår att stödet ska uppgå till 40 milj. kr. Av dessa bör hagmarksersättning ingå till ett belopp av 15 milj. kr.

Vård av hotade arter

Vård av hotade arter är en mycket angelägen uppgift. Vi har tidigare föreslagit att en strategi för bevarandet av de genetiska resurserna utarbetas. Arbetet bör inte begränsas till hotade arter, raser och sorter utan bör även klarlägga den existerande genetiska variationen. Till detta arbete föreslår vi en förstärkning om 6 milj. kr.

Jordbruk och miljö

Jordbruket måste vara långsiktigt uthålligt och ha en produktionsförmåga så att insatta naturresurser ger hög avkastning. Ett sådant jordbruk är både effektivt och miljövänligt. Jordbruket kan också hjälpa till att lösa miljöproblem i andra delar av samhället. Biobränslen producerade på jordbruk kan hjälpa oss att lösa koldioxidproblemen. Nya råvaror kan tas fram från jordbruket som kan ersätta exploateringen av ändliga naturresurser.

Jordbruket utsätts också för en mängd miljöproblem. På marken, som är vår viktigaste naturresurs, deponeras varje år mängder av miljögifter, kväveföreningar m m från nederbörden. Detta kommer från såväl inländska som utländska källor. På sikt kan detta utarma den svenska åkermarken och hota dess produktionsförmåga. Detta hot är på intet sätt endast en svensk företeelse. I Sovjet är det ett akut hot. Stora arealer hotas av förgiftning och kommer antagligen inte att kunna användas till livsmedelsproduktion. Dessa hot gör det desto mer angeläget att slå fast att den svenska åkermarken skall bevaras. Samhället måste ha en naturresursberedskap för att kunna hantera sådana miljöhot. All brukningsvärd åkermark ska brukas.

Det svenska odlingslandskapet är ett oersättligt kulturarv som har ett oerhört miljövärde. Igenplantering av hagar och ängar utgör ett hot mot landskapet. De naturliga variationerna måste bibehållas och mångfalden i växt- och djurlivet värnas. Jordbrukspolitiken måste innehålla ett mål som tillgodoser detta.

Sambandet mellan arealens storlek och djurhållningen måste stärkas.

Stallgödseln måste ses som en viktig resurs och behandlas därefter. En effektiv stallgödsel användning är mycket viktig för att undvika kväveläckage till vattendragen. Växtföljden måste vara varierad och ge möjlighet att hålla marken bevuxen under en större del av året. I detta sammanhang är förslaget om att återskapa våtmarker en bra åtgärd.

Bioteknik

Biotekniken ger oss stora möjligheter på en rad olika områden. Men den kan också ge oss nya problem. Det finns stora risker förknippade med utnyttjandet av denna nya teknik. Redan förra året föreslog centern i en partimotion att bioteknikens utnyttjande ska regleras i en speciell lag. Motionen har remissbehandlats och ska diskuteras i riksdagen våren 1990. I en särskild motion för vi även i år fram krav på detta område. Vi kräver dessutom att utsläppandet av gentekniskt förändrade organismer i naturen förbjuds och att patent på liv inte tillåts. I motionen föreslår vi också att hybrid-DNA-delegationen får 2 milj. kr. för sin verksamhet budgetåret 1990/91.

Stöd till miljöorganisationer

De svenska miljöorganisationerna utför ett stort arbete – såväl i Sverige som i det internationella arbetet.

Det internationella försurningssekretariatet är miljöorganisationernas organ för arbetet mot försurningen. De har under 1989 öppnat kontor i London för att där verka för minskade utsläpp.

NaturSkyddsföreningen har intensifierat det nordiska miljöarbetet. När det gäller Östersjön har föreningen långt framskridna planer på att tillsammans med andra miljöorganisationer starta ett särskilt Östersjösekretariat.

Vi anser att de ideella organisationernas arbete är en viktig del i det svenska miljöarbetet. Vi anslår därför 5 milj. kr. för att stödja deras verksamhet.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gröna nationalräkenskaper,¹⁾

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändring av rätts-hjälpslagen i enlighet med motionen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statliga utredningar skall redovisa vilka effekter utredningens förslag får på miljön och uttag av naturresurser,¹⁾

2. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till en översyn av naturvårdsverket i enlighet med motionen,

3. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 5 milj. kr. till förstärkning av programmet för miljö kvalitet under anslaget B 1. Statens naturvårdsverk,

4. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 5 milj. kr. till länssty-

relsernas tillsyn enligt miljöskyddslagen under anslaget B 2. Bidrag till miljöarbete.

Mot. 1989/90
Jo822

5. att riksdagen beslutar att förstärka kemikalieinspektionen med tio nya tjänster.

[att riksdagen beslutar införa en miljöavgift på organiska klorföreningar med 50 kr./kg organiskt bundet klor.²⁾

[att riksdagen hos regeringen begär initiativ om en förändring av 3 § i upphandlingsförordningen (1986:366) med innebörden att myndigheten vid upphandling skall beakta den inverkan på miljön som en produkt kan ha.¹⁾

[att riksdagen hos regeringen begär förslag till en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier.³⁾

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljörevision i företag,

7. att riksdagen beslutar ge regeringen i uppdrag att förstärka och utöka utbildningen av tjänstemän till länsstyrelsernas naturvårdsenheter och kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar.

[att riksdagen beslutar att regeringen tar initiativ till en global miljöfond i enlighet med vad som anförts i motionen.⁴⁾

[att riksdagen begär att regeringen hos Nordiska ministerrådet kräver en gemensam nordisk miljölagstiftning utifrån högsta ambitionsnivå.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en internationell luftvårdsfond.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den finsk-svenska gränsälvscommissionen utvidgas till att omfatta även luftföreningar.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella åtgärder mot försurning.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöattachéer.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kreditgarantier för export av miljöteknik.⁵⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige tar initiativ till att förklara Antarktis som internationell naturpark.⁴⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att rädda regnskogarna.⁴⁾

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målsättningen för att begränsa försurande luftföreningar.

9. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 50 milj. kr., utöver vad regeringen föreslagit, dvs. 159 milj. kr. till kalkning i enlighet med vad som anförts i motionen, över anslaget B 2. Bidrag till miljöarbete.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att begränsa koldioxidutsläppen.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall ratificera den internationella havsrättskonventionen från 1982.⁴⁾

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att avveckla klorutsläppen till 1995,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den bör vidta åtgärder för att klorutsläppen från kärnkraftverken skall upphöra,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en plan för avveckling av kvävetillförseln från avloppsreningsverk,

14. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 30 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit till förstärkning av arbetet med avloppsrening och kontroll av kemikalieanvändningen i industrin, dvs. totalt 46,5 milj. kr., samt forskning inom ramen för aktionsplanen mot havsföroreningar under anslaget B 1. Statens naturvårdsverk,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om totalförbud av PCB/PCT,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot import av freonprodukter och produkter tillverkade med hjälp av freon,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskild auktorisation av förare av miljöfarliga transporter,⁶⁾

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om naturvård i skogsbruket,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en naturvårdsgräns i de fjällnära skogarna införs,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljökonsekvensutredningar för olika skogsbruksmetoder,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd av outbyggda älvar,⁷⁾

20. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 30 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit till inköp av mark för naturvårdsändamål, dvs. totalt 130 milj. kr. under anslaget B 3. Investeringar inom miljöområdet.

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överföring av mark för naturvård,

22. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 20 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit, dvs. totalt 79 milj. kr. till vård av naturvårdsobjekt under anslaget B 1. Statens naturvårdsverk,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya former för skötsel av naturvårdsobjekt,

24. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 40 milj. kr. till naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet under anslaget B 1. Statens naturvårdsverk i enlighet med vad som i motionen anförts,

25. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 6 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit, dvs. totalt 10 milj. kr., till vård av hotade arter för bevarande av genetiska resurser under anslaget B 1. Statens naturvårdsverk i enlighet med vad som i motionen anförts,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöåtgärder i jordbruket,
27. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anslår 5 milj. kr. till stöd av miljöorganisationer.

Mot. 1989/90
Jo822

Stockholm den 23 januari 1990

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

¹ 1989/90:Fi726

² 1989/90:Sk662

³ 1989/90:L614

⁴ 1989/90:U638

⁵ 1989/90:N303

⁶ 1989/90:T433

⁷ 1989/90:Bo539

